

איש חי
רב פעלים
רודף צדקה וחסד
ה' **משה שניצר**
ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

בית המדרש דחסידי סוכטשוב בני-ברק
כולל דחסידי סוכטשוב
כולל "סנה משה"
ע"ש הרה"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל
בית מדרש
למגידי שיעור "דף היומי"
חיים סופר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

האשה
החשובה ורודפת
צדקה וחסד
מרת
ורדה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

יו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א • לע"נ הר"ר מרדכי קלמן (מוטי) זיסר ב"ר משה יצחק ז"ל

גליון מס' 937

מסכת בבא בתרא ק"ה - קי"א ♦ נגעים ה', א' - ה', ד'

בס"ד, י"א אייר תשע"ז

השבוע בגליון

- ♦ מצות הירושה - מהי?
- ♦ ירושה - העברת הבעלות על ממון הירושה כיצד?
- ♦ המקיים קרן צדקה, בנו יורש את זכותו להחליט על חלוקת הכספים?
- ♦ איך יורשים חשבון בנק מלא וגדוש

♦ לשונות וכינויים חריפים של גדולי ישראל

- ♦ גביע הכסף שהוגרל מספר פעמים ביום הפורים לפני כ-330 שנה
- ♦ שני פתקי "מזל טוב"
- ♦ 11 פתקים במקום 12
- ♦ התנאים ההכרחיים לתקינותו של גורל

דבר העורך

מצווה גוררת מצווה

הכל התחיל בשיחת טלפון אותה יזם אחד מפעילי בית מאורות הדף היומי, ולהפתעתו הוא נחשף לספור מעניין ביותר.

לומדי הדף היומי מכירים את מהדורת הש"ס "כתר הש"ס" היוצאת לאור על ידי מאורות הדף היומי, ובה תורמים יקרים מנציחים את נשמות יקיריהם על דפי הגמרא.

בהזדמנות מסוימת הבחינו במשרד מאורות הדף היומי, כי מספר אנשים אשר רכשו הנצחה זו בתלמוד הבבלי ציינו תוך כדי שיחתם כי הם דורבנו לכך על ידי גב' מו.

גברת זו אינה פעילה של בית מאורות הדף היומי, ומשום כך אחד הפעילים התקשר אליה, כדי להודות לה על מסירותה הרבה ועל טרחתה להפצת תורה ברבים. בשיחתו הוא גם ביקש לעמוד על הסיבות שהניעו אותה לפעול עבור בית מאורות הדף היומי. **הוא** ציפה לכל תשובה והסבר מפייה, אך למענה הבא הוא לא פילל כלל. כה סיפרה:

בעלי ואני, ככל בית ישראל, התוודענו לפעולותיו הברוכות של מאורות הדף היומי, ובשל כך החלטנו לרכוש הנצחה בש"ס "נר תמיד". כאשר התעניינו בפרטי הרכישה התברר לנו, כי לעת עתה באפשרותנו לרכוש הנצחה אחת בלבד. הורי בעלי וגם הורי הלכו לעולמם, ובשל כך התלבטנו עבור מי מהם נקדיש את הנצחה שנרכוש. לבסוף החלטנו בצוותא, כי השתא נרכוש את הנצחה לעילוי נשמת אביו של בעלי, ובעזרת ה', בשנה הבאה נרכוש הנצחה לעילוי נשמת אבי, ואם ירצה ה', וירווח לנו יותר, כבר השנה נזדרז ונזמין הנצחה גם לעילוי נשמתו של אבי זכרונו לברכה.

דף קו/ב כיון שעלה גורל לאחד

גביע הכסף שהוגרל מספר פעמים ביום הפורים לפני כ 330 שנה

בסוגייתנו מבואר, כי יש תוקף לחלוקת ירושה על ידי הפלת גורל, אשר על פיו נקבעת נחלתו של כל אחד מן האחים. רב אשי מבאר, כי תקפו ההלכתי של הגורל נובע מחמת רצון כל השותפים לו לקבוע על פיו את עסקי הממון ביניהם, ו"גמירות דעת" זו מעניקה לו את סמכותו. בעזרת ה' בעוד שבועיים נעסוק בכך בהרחבה, אם דעתו של רב אשי נותרה להלכה, ואם הגורל עצמו אכן מקנה את החפץ לזוכה בו. בשורות הבאות נעסוק בגורל מעניין שנוערך בבית הסמוך לביתו של בעל החוות יאיר.

בעיצומו של יום הפורים, לפני כשלוש מאות ושלושים שנה, הסבו תריסר יהודים שמחים ועולזים בסעודת פורים משותפת. כטוב לבם ביין, ערכו הגרלה ביניהם על גביע כסף גדול ומהודר. כל משתתף בהגרלה השליש דמי השתתפות כנדרש, כל שם משמות שנים עשר המשתתפים נרשם על פתק נפרד, והפתקים כולם הונחו בקופסה אחת. בקופסה נוספת הושמו שנים עשר פתקים אחרים, אשר על אחד מהם בלבד נכתב "מזל טוב". בהוראת המשתתפים, ניגש ילד קטן והוציא פתק אחד מקופסת השמות, ופתק נוסף מקופסת ה"מזל טוב" - הפתק חלק. לא זכה. שוב הוציא פתק מכל קופסה, ועתה, "מזל טוב". בעל השם השני זכה בגביע הכסף.

שני פתקי "מזל טוב": המסובים התפלאו על העובדה שהפתק הזוכה עלה כה מהר בגורל והחליטו לבדוק את שאר הפתקים. לתדהמתם התברר להם, כי חלה טעות ועל שני פתקים נרשמו המילים "מזל טוב"... כעת פרץ ויכוח בין המסובים. הזוכה טען, כי מזלו גרם לו לזכות, ואף לו היה רק פתק "מזל טוב" אחד בלבד, גם אז היה הוא הזוכה. אולם, יתר המשתתפים בהגרלה טענו, כי היא לא היתה תקינה ויש לבטלה. הצדדים פנו אל הגאון רבי יאיר חיים בכרך זצ"ל בעל חוות יאיר, שישב בבית סמוך, והוא הורה להם לערוך הגרלה חוזרת.

11 פתקים במקום 12: בהגרלה החוזרת, זכה אדם אחר, אבל שוב בלבול: אחד מן המשתתפים פתח את יתר הפתקים, והנה - שוד ושבר. התברר, כי בקופסת השמות הונחו אחד עשר פתקים בלבד... שוב עמדו בני החבורה ובקשו לבטל את תוצאות ההגרלה, אך הזוכה בגביע התנגד לכך בטענה הבאה: החסרת פתק אחד הלא הגדילה את סיכויי הזכיה של אחד עשר הפתקים הנתורים. נמצא, שאין לי דין ודברים אלא עם זה ששמו נפקד מההגרלה. הנה, אנוכי מתפשר עמו, ואתן לו שליש משווי זכייתו!...

צעילוי נשמת

הר"ר **אברהם פסח סקורניק** ז"ל

ב"ר צבי יהודה ז"ל
נלב"ע י"ג באייר תשמ"ו

תנצב"ה

הונצח ע"י בנו ידידינו פרופ' הר"ר **יהודה גבריאל סקורניק** ומשפ' שיחיו - ת"א

צעילוי נשמת

מרת **פרחיה גור** ע"ה

ב"ר דוד זיכר ז"ל
נלב"ע י"ב באייר תשס"ט

תנצב"ה

הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

צעילוי נשמת

הר"ר **זלמן פנחס מובשובסקי** ז"ל

ב"ר חיים זאב ז"ל
נלב"ע ט"ו באייר תשע"ג

תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה

לעילוי נשמת

ר' **בנימין (בענו) צאודרר** ז"ל ב"ר יונה הי"ד נלב"ע י"ב באייר תשס"ב
ומרת **מינה צאודרר** ע"ה ב"ר מרדכי ז"ל נלב"ע י"ח בתמוז תשס"ב **תנצב"ה**

הונצחו ע"י משפ' **גוטמן** שיחיו - פ"ת

חזרו המשתתפים ופנו שוב אל הגאון בעל החוות יאיר, שהרהר בדבר ופסק, אף אם הצעת הפשרה תתקבל, זכאים שאר המשתתפים לדרוש את ביטול ההגרלה.

את המקור להכרעתו (שו"ת סי' ס"א) הוא מוצא בסוגייתנו, בה מסופר על שני אחים שחלקו שלושה שדות בגורל, כאשר כל אחד מהם נטל שדה אחד ואת השדה השלישי הם חילקו ביניהם לשני חלקים שווים. לאחר חלוקת השדות התברר, כי קיים אח נוסף, שלא היה ידוע עליו עד כה. לפיכך, נערכה הגרלה חדשה ובה האח החדש זכה בשדה השלישי אותו חילקו שני האחים ביניהם לפני כן. האם כל אחד משני האחים הראשונים זכאי להמשיך ולהחזיק בשדה שהוא זכה בו על פי הגורל הקודם, או שמא יש לערוך הגרלה חדשה? לדעת בעלי התוספות (ד"ה ושמואל אמר), בזאת חלוקים רב ושמואל בסוגייתנו, והלכה כרב, שההגרלה הראשונה בטלה לגמרי! צא ולמד מכאן, כי **גורל שאינו הוגן, אינו כלום.**

התנאים ההכרחיים לתקינותו של גורל: ההסבר לכך, נוקט בעל החוות יאיר, הוא משום שגורל חייב להיות מסור בידי שמים בלבד בלא שום תחבולות אנוש, קלקול או שגגה, רק כאשר הגורל נערך כהוגן, פועלת בו ההשגחה העליונה.

אפילו, מסיים בעל החוות יאיר ואומר, אם בטעות היו מניחים שלושה עשר פתקים בקופסת השמות, עקב רישום כפול של אחד מן השמות, ואותו בעל שם כפול לא היה זוכה בהגרלה למרות סיכויי זכיותו הגבוהים משל חבריו, גם אז יהיו רשאים יתר בני החבורה לדרוש את ביטול ההגרלה, שכן, גורל שאינו נערך כהוגן, כלל אינו גורל.

חידוש זה של בעל החוות יאיר, לפיו, גם אדם בעל פתק כפול רשאי לבטל את תוצאות ההגרלה, זכה גם להסבר מפליא בפשטותו מהמהר"ל דיסקין זצ"ל בחידושו על התורה (פרשת מקץ), שם מובאים בשמו הדברים הבאים: אותו אדם, אשר שני פתקים הנושאים את שמו הונחו בקופת ההגרלות, יכול לטעון, כי שילם עבור ההשתתפות בהגרלה על דעת שיוכל לזכות בה. אולם, מאחר שאף אם שמו היה עולה בגורל הוא לא היה זוכה בו, שהרי יתר המשתתפים בהגרלה זכאים לדרוש את ביטולה מפני שסיכוייו של הלה היו גדולים מסיכוייהם, אם כן, הרי הוא כמי שלא השתתף בהגרלה.

למעלה מכך, הוסיף המהר"ל דיסקין בגאונותו, אותו אדם אף יכול לטעון כך: יתכן, כי מן השמים היו מזכים אותי בגורל זה. אלא מאי, גלוי וידוע במרומים, כי אפילו אם אעלה בגורל - לא תזכוני, מפני פתקאותי הכפולות, ומפני סיבה זו לא עליתי בגורל, ולכן הוא רשאי לדרוש את ביטולו המוחלט.

דף קז/ב אדאכלת כפנייתא בבבל תרגימא מסיפא

לשונות וכינויים חריפים של גדולי ישראל

גמרתנו מספרת, שרבי יוחנן קנטר את רבי חייא בר אבא תלמידו על שאלתו, ואמר לו: "אדאכלת כפנייתא בבבל תרגימא מסיפא", היינו: בזמן שהתענגת על אכילת תמרים בבבל, ולא היית עוסק בתורה (כפי הרשב"ם ד"ה אדאכלת), אנו בארץ ישראל הסברנו את המשנה כך שלא יקשה עליה. לשון זו של קנטור מצטרפת ללשונות חריפים דומים המופיעים בש"ס במשא ומתן בין האמוראים.

מאחר ש"דברי חכמים בנחת נשמעים", ואמרו "יהי כבוד חברך חביב עליך כשלך" כיצד זה אנו מוצאים לשונות של קנטור בדברי חז"ל? כמענה פורש החוות יאיר (שו"ת סי' קנ"ב) תשובה מקיפה מאוד, בה הוא מפרש כל מטבע לשון מסוג זה, שנמצא בש"ס. תשובתו זו חשובה היא מאוד, בפרט בשל היקפה הגדול. אף החפץ חיים זצ"ל, בסוף הפתיחה לספרו, אחר שטרח להוכיח כמה איסורים נכללים בלשון הרע ובאונאת דברים, עומד על לשונות קנטור אלו וכותב: "גם על זה פקחתי עיני והעתקתי מחמת זה תשובת חוות יאיר בסוף הספר". ואכן, גם מי שהספר שו"ת חוות יאיר אינו ברשותו, יוכל למצוא את התשובה הנ"ל, אם כי בקיצורים רבים, בסוף הספר חפץ חיים.

בעל החוות יאיר מקדים ואומר, כי אף שתלמידי החכמים שבבבל נקראו "חובלים", לא היה זה מפני "הריקודים והצעקות גדולות ומרות והכאת כף אל כף" או "מצד הקנטורים ולזוללים חלילה!". לאחר שהוא מאריך בענין, הוא נפנה לפרש את לשונות הגמרא בזה אחר זה, וביניהם את המשפט "אדאכלת כפנייתא בבבל תרגימא מסיפא".

'כפנייתא', הוא מפרש, (על פי פירוש הרע"ב בסוף פ"א בערלה), הם תמרים שעדיין לא הבשילו כל צרכם. בבל נשתבחה מאוד בתמריה. [בפסחים פח/א נאמר, כי הקב"ה ביכר להגלות את עם ישראל לבבל, כדי שיאכלו תמרים ויוכלו לעסוק בתורה! ראה גלויני הש"ס כאן]. רבי יוחנן הוכיח את תלמידו רבי חייא בר אבא, שכשם שאין אוכלים את הכפניות אלא ממתנים עד לגמר הבשלתם, שאז הם מעולים לאדם, כך לא היה לך להקשות מן הרישא, אלא להמתין לסיפא ולהיווכח כיצד הבסיס לקושייתך נעלם ואיננו. [תלמיד חכם מבאי בית מדרשו האיר את עיניו, כי פירוש הרע"ב תואם את גירסת רבינו חננאל בסוגייתנו, שאינו גורס "כפנייתא" אלא "בפגתא" מלשון פגי תאנים, היינו: בוסר].

לשונות חריפים מופיעים גם בהשגות הראב"ד על הרמב"ם. אחד מרבני בית מדרשו שמע מהגר"מ פיינשטיין זצ"ל בשם הגר"ח מבריסק זצ"ל, כי כאשר הראב"ד סבר שדברי הרמב"ם משוללי בסיס, הוא השתמש בסגנון חריף, כדי להעמיד את הלומד על דעתו. לעומת זאת, במקומות רבים מאד הראב"ד לא הגיב בחריפות על דברי הרמב"ם, אף על פי שהוא חולק עליו. לדוגמא:

הרשה לי לחזור שנים רבות לאחור. נישאתי לבעלי לפני עשרים ושבע שנה, ומני אז שנינו עמלים לפרנסת הבית. כזוגות רבים אחרים, גם אנו מקווים שיום אחד במקום שאנחנו נעבוד בשביל הכסף, הכסף שלנו יעבוד בשבילנו. אבל כמו שאתה ודאי יודע, לא תמיד זה קורה.

כבר בתחילת חיינו המשותפים ערג בעלי להשתתף בשיעורי תורה. מידי יום בשונו הביתה בשעת ערב מאוחרת הוא היה מתרווח על הכורסה, פוקק את עצמותיו ונאנח, אח... מתי כבר אוכל לקבוע עיתים לתורה. במשך הזמן אנחותי פחתו והלכו, ועמה גם התקווה הכמוסה להשתתף בשיעור. אחרי הכל, עשרים ושבע שנים חלפו עברו לך וההרגל עשה את שלו.

מידי פעם ניסיתי להזכיר לך את כמיהתו הנושנה, אך הוא היה פולט, כן, אולי צריך לחשוב על זה... ובזאת היה מסכם את הנושא.

לפני מספר שבועות התקרב ובא מועד יום הזכרון של חמי המנוח, ובעלי ואחיו החלו לתכנן את מועדי העליה לקבר ואת הסעודה שתערך לאחר מכן. השנה התרגש בעלי במיוחד. שמו של אביו שכה אהב, מופיע על אלפי דפי גמרא שילמדו בעזרת ה' על ידי אלפי לומדי הדף היומי לעילוי נשמתו. מתוך קורת רוחו המרובה בגין כך, החלה לנקר בלבו המחשבה, כי יהא זה מגוחך אם אלפי איש ילמדו לעילוי נשמת אביו, ואילו הוא, בנו יקירו, יישב בביתו על הכורסה...

וממחשבה למעשה. ביום הזיכרון לאביו המנוח, נטל בעלי את הגמרא המהודרת, בהוצאת מאורות הדף היומי ששלחתם אלינו בדואר, פסע לעבר בית הכנסת, ותוך זמן קצר השתלב בשיעור הדף היומי. **בעיניים** דומעות חזר בעלי מבית הכנסת. לבו המה עליו. תענוג כה גדול של לימוד תורה, הפסדתי במשך עשרים ושבע שנים תמימות. איני מבין איך עוללתי זאת לעצמי. מהיום, אמר, תוך שנשא עיניו למרום, אשתתף בקביעות בשיעור הדף היומי. וכשדמעה זולגת מעינו הוא נשק לגמרא והניחה על מכתבתו.

ב"ה, זה כחודש ימים שהוא מתמיד להשתתף בשיעור הדף היומי, ואין לתאר את האושר הרב והשמחה העצומה שנופלים בחלקו כל יום ויום.

ודאי מבינים אתם, סיימה האשה את דבריה, מדוע הפכתי לפעילה נלהבת עבור מאורות הדף היומי.

הוא שאמר בן עזאי במסכת אבות (פרק ד' משנה ב'): "הו"ר רץ למצוה קלה כבחמורה... שמצוה גוררת מצוה... ששכר מצוה מצוה..."

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת ב"ה בתור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. ספק: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

ברכת התורה, העורך

פנינים

דף קז/ב אמר רב אשי טעמא דאחרים לא ידעינן הלכתא עבדינן כוותייהו

אי אפשר להסתפק בהבטחה שיש תירוצ

שח פעם הגרא"מ שך זצ"ל לתלמידו: למדתי בספר 'חידושי רבינו חיים הלוי' והתקשיתי מגמרא מפורשת על דבריו בביאור רמב"ם מסויים. קמתי ועליתי אל בנו, הגר"ז מבריסק זצ"ל, ושאלתי על כך. הגר"ז עיין היטב בגמרא, בדק שוב את דברי אביו, ואמר: איני יודע תשובה לקושייתך על

כאשר הראב"ד חולק על שיטת הרמב"ם לגבי גורל [יובא בהרחבה בע"ה בעוד שבועיים], הוא כותב (רמב"ם הל' שכנים פ"ב הל' י"א): "לא נתחווירו דבריו". לפי חריפות ההשגה כך גם מידת ההתנגדות של הראב"ד לדברי הרמב"ם, ואין כוונתו חלילה לשם קנטור.

דף קח/א יש נוחלין ומנחלין מצות הירושה - מהי?

פרק יש נוחלין, אותו נתחיל ללמוד בעזרת ה' ביום שבת קודש, עוסק במצוות הירושה וסעיפיה. הירושה נמנית על ידי הראשונים כמצוות עשה בין תרי"ג מצוות (ברמב"ם מצווה רמ"ח), והדבר מעורר תמיהה, מהי המצווה? הלא הירושה עוברת מן המת ליורשיו מאליה, ירצו או לא ירצו. האם אדם חייב להשאיר נכסים אחריו כדי שאי מי ירשנו, או שמא הוא חייב למות... מהי אם כן הפעולה הנדרשת לקיום מצוות עשה זו.

החינוך (מצווה ת) מבאר בדעת הרמב"ם כי מצוות עשה זו נועדה לבית הדין, שעליו לדון את משפטי הירושה המובאים לפניו לפי דיני התורה.

לעומת זאת, בעל המנחת חינוך (מצווה ס"ד) מבאר בדעת הרמב"ם (על פי דבריו בספר המצוות, מצוות עשה צ"ה), כי יש להבין ולהפנים, שאכן לא כל מצוות עשה היא ציווי לעשות פעולה מסויימת, ציווי מעשי, אלא המציאות ההלכתית שנכסי המת עוברים ליורשיו נמנית אף היא על תרי"ג המצוות, אף שאין בה פעולה מעשית.

דוגמא נוספת לכך היא מצוות הטומאה, הקובעת את מצב הדברים בלבד, ולפיה, במצב מסויים האדם טמא, ובמצב אחר הוא טהור. אמור מעתה, רמ"ח מצוות "עשה" אינן בהכרח מאתיים וארבעים ושמונה "פעולות", אלא הן עשויות להיות רמ"ח עניינים, פרשיות ודינים [אשר להן השלכות על מעשי האדם אף שאין בהן ציווי לעשות מעשה מסויים]. ומהן, ברובן המכריע והמוחלט, כמובן, אנו מצויים על ביצוע מעשה כל שהוא [ע"ע ספר החינוך פרשת פנחס, מצוה ת, שלדעתו יש גם ציווי מעשי על המוריש].

דף קח/א יש נוחלין

ירושה - העברת הבעלות על ממון הירושה כיצד?

תהליך העברת הממון בירושה מן המוריש אל יורשיו, אין לו אחר ורע בכל צורות העברות הממון האחרות. האחרונים (עיי' ח"י הגר"ט בבא בתרא קכ"ב), ועיי' נתיבות המשפט סי' רע"ו ס"ק ד' ובשו"ת מחנה חיים ח"ב חו"מ סי' מ"א) מבארים, כי הירושה אינה תהליך ממוני רגיל, ככל העברת בעלות על נכס מסויים מאדם למשנהו, אלא, שבמותו של האב נכנס בנו תחתיו, וממלא את מקומו, ולפיכך, הוא גם הופך לבעלים על כל נכסי אביו, שהרי הוא עומד במקומו. היינו, בדרך כלל הממון עובר לבעלים אחר ואילו בירושה הבעלים הם שמתחלפים, הוא, הממון, נותר על כנו.

לצורת העברת ממון זו השלכה גורפת על סוגי הנכסים הנכללים בירושה. שהרי, אדם אינו יכול לעשות פעולת קניין בחפץ הגזול מבעליו ואינו ברשותו. אולם, הבן יורש מאביו, גם חפצים שנגזלו ממנו ואינם ברשותו, שהרי אין מעבירים חפצים אלו מבעלות האב לבעלות הבן, אלא הבן ממלא את מקום אביו. כשם שאביו נותר בעלים על חפצים שנגזלו ממנו, ממלא הבן את מקומו ויורש אותם.

המקיים קרן צדקה, בנו יורש את זכותו להחליט על חלוקת הכספים? אחת ההשלכות המעשיות ביותר להלכה זו, באה לידי ביטוי כאשר אדם הפריש ממון רב לצדקה אך הלך לעולמו לפני שהספיק לחלקו לעניים. אדם זה, כל עוד הממון בידו, הוא היה זכאי להחליט כיצד לחלק את כספי הצדקה, ולא היתה רשות לעניים לחטוף ממנו כספים אלו, אף שכספי צדקה הם, שכן, **זכות ההחלטה** למי יועבר הממון, היתה נתונה בידי בלבד (רמ"א יו"ד סי' רנ"ז סעי' י'). ברם, יש לברר, אם יורשיו של בעל קרן הצדקה יורשים ממנו את זכות ההחלטה למי לחלק את הכסף [המוגדרת בתלמוד - "טובת הנאה"].

נושא זה אינו פשוט כל עיקר. שכן, גם בעליה המנוח של קרן הצדקה לא יכול היה למכור זכות זו לאחרים, שהרי זכות זו היא "דבר שאין בו ממש" אשר לא ניתן להעביר את הבעלות עליו, כפי שרב האי גאון (ספר המקח שער ב') מגדיר זאת בפשטות, שקניין יכול לחול אך ורק על חפץ הדומה לגוף האדם, שיש בו אורך ורוחב ועומק. היינו: כל חפץ ממשי ניתן למכירה, אך זכות, כגון זו של חלוקת הממון לצדקה, אינה ניתנת למכירה או להעברה. עתה, מתעצמת השאלה, האם הבנים יורשים מאביהם את זכות ההחלטה, אשר אינה ניתנת למכירה?

לדעת הש"ך (חו"מ סי' רע"ו ס"ק ה') ובעל הנתיבות המשפט (שם ס"ק ד'), אחר שנוכחנו שהבן היורש את אביו **נכנס במקומו**, הרי שהוא גם יורש מאביו זכות זו. שכן, דווקא למכור דבר שאין בו ממש אי אפשר משום שאין את מה להעביר. אך ירושה היא החלפת בעלים ואין כל מניעה שהבן היושב על מקום האב, גם ימלא את מקומו בזכות החלטה זו. אמנם, לדעת הקצות החושן (שם), אין כל אפשרות לרשת את זכות ההחלטה על חלוקת כספי הצדקה [עיי"ש, משום שלדעתו אין זכות זו מוגדרת כלל כזכות ממונית ע"ע ספר טבעת החושן שם]. ועיי' בביאור הגר"א ס"ק כ"ג שהיא זכות ממון קלושה שאינה עוברת [ירושה].

דברי אבא. אבל זאת אוכל לומר לך, זכורני כי בעת כותבו את דבריו שנתקשית בהם - היתה פתוחה לפניו גמרא זו ממש, כך שודאי היתה לו תשובה על שאלה זו...
סיים הגרא"מ שך זצ"ל: ואני אומר לכם, הקושיה קשה ותיורוץ אינני יודע. אי לכך אני מפרש אחרת את הרמב"ם...

דף קח/א יש נוחלין

נכד - אחיין?

לומדי הדף היומי עם פירוש הרשב"ם, ודאי תמהו מיד בתחילת הפרק על דברי הרשב"ם (בד"ה "ולא מנחלין"), המכנה אחיין בתואר נכד! אין זו טעות דפוס, כי הרשב"ם חוזר על כך, גם בהמשך פרקנו (קיד/ב ד"ה "האשה"). חיפוש במפרשים מעלה חרס. אמנם הרש"ש עומד על כך, אך נראה למצוא הסבר לדברי הרשב"ם. ואילו המהרי"ע בהגהותיו, מנסה לבאר בדוחק את כוונת הרשב"ם כאן, ולמחוק ולהגיה את דבריו.

תלמיד חכם מוסמך מסר לנו, כי אין צורך למחוק או להגיה את דבריו. תופעה נפוצה היא בספרי הראשונים, לקרוא לאחיין בשם נכד. כך למשל אנו מוצאים בתשובות הרא"ש תשובות הממוענות ל"נכד", ידו"ד וחתום עליהם "דודך אשר ב"ר יחיאל" (ראה, למשל, כלל י"ב סי' ג', צ"ח-א' ועוד), וכך הוא הדבר במקורות נוספים. יש אומרים כי הסיבה לדבר, שבשפות לטיניות שונות, וביניהן הצרפתית, היה קיים כינוי משותף לנכד ולאחיין.

דף קח/א דאתחולי בפורענותא לא מתחלין

שיעור בהלכות ניסוח

"אין האשה מתגרשת אלא בכתב... הוא הנקרא גט". במשפט זה פותח הרמב"ם את הלכות

לעילוי נשמת

הר"ד **דוד אורי וקסלר** ז"ל

ב"ר שמואל ז"ל נלב"ע י"ב באייר תשס"ח

תנצב"ה

הנוצח ע"י בני המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

מרת **חדוה פרנצי מאייר** ע"ה

ב"ר שמעון הירשברגר הי"ד

נלב"ע ט"ו אייר תשע"ג **תנצב"ה**

הנוצחה ע"י התנה ובתה

מאיר ורחל ויינגר - קדומים

מוקדש לעילוי נשמת

הר"ד **משה אלתר ארדן** ז"ל

ב"ר מיכאל ז"ל נלב"ע י"א באייר תשמ"ח

תנצב"ה

הנוצח ע"י המשפחה שיחיו

מוקדש לעילוי נשמת

מרת **ינטל רוזנצווייג-קוטנר** ע"ה

ב"ר שמעון ומלכה ז"ל נלב"ע י"ב באייר תש"ב

תנצב"ה

הנוצחה ע"י המשפחה שיחיו

הדף היומי

בנא בתרא ק"ה-ק"א

י"א-י"ז אייר

דף קח/א והאשה את בעלה...מנחילין ולא נוחלין.

איך יורשים חשבון בנק מלא וגדוש

שאלה מרתקת עלתה על שולחנו של הגאון רבי חיים עוזר גראדז'ינסקי זצ"ל, רבה של וילנא. יהודי שבק חיים לכל חי, והותיר אחריו את אלמנתו ומספר קרובים. הונו הרב היה מופקד בבנק, ולפי ההלכה, קרוביו הם יורשי ממונו, מלבד הממון אשר מגיע לה בכתובתה. אפס, נהלי הבנק וחוקות הגויים קבעו, כי האשה היא היורשת את נכסי בעלה, והקרובים נותרו משוללי זכות גישה לכספים המופקדים בבנק. בתוך כך, מנהל סניף הבנק שלח את הסכום הגדול לאלמנה והיא, אשה יראת שמים, פנתה אל הגר"ש היימן, [לימים ראש ישיבת תורה ודעת בארה"ב] ובקשה לדעת אם לפי ההלכה עליה להעביר את הסכום העצום לידי היורשים, או שמא רשאית היא להותירו בידיה. נערוך נא אתנחתא קצרה, ונשאל את עצמנו: מה לדעתנו יהיה פסק ההלכה? לכאורה, אין ספק בדבר, עליה להעביר את הממון לידי היורשים. אולם, מפתיע יהיה לגלות, כי טעות גמורה היא זו, הנובעת מהשפה הלשונית, לפיה אנו רגילים לכוונת נתינת כסף בבנק בשם "הפקדה" ולכסף הרשום בחשבון הבנק - "פיקדון". 'הפקדת' מ'שכתי את ההפקדה', 'פיקדון שקל', 'יש לי כסף בבנק', כל אלו מטבעות לשון שגורות, אך משובשות.

"פיקדון" בשפת המשנה, הגמרא וההלכה, הוא כל דבר הניתן לאחר לשמירה, או לשימוש בו ללא החלפתו או כילויו, כגון, השאלה. כסף הניתן לפקיד הבנק אינו "מופקד" בו ואינו "פקדון", אלא "מלווה". הכסף שהונח על ידי אדם בבנק אינו נשמר שם אלא ערכו נזקף לזכותו. דברים פשוטים אלו מכריחים את המסקנה הבאה: הנפטר העביר כסף לבנק והבנק חייב מדין תורה להעבירו לבנים. הבנק לא עשה כן אלא העבירו לידי האלמנה. האם הכסף שהגיע לידיה הוא "כספו של המת"? לא! הכסף הוא כספו של הבנק שבטעות הגיע לאלמנה. אין לאלמנה שום משא ומתן עם היורשים. [גם מחמת גרמא אינה חייבת משום שליוורשים האמיתיים לא היתה שום אפשרות לקבל את כספם על פי חוקי המדינה]. [חידושי רבי שלמה, כתבים ותשובות, סי' ח].

גירושין. הרדב"ז מבאר (שו"ת רדב"ז מכת"י סי' א), כי לא לחינם הרמב"ם כתב בלשון זו, שכן, מבואר בסוגיינתו שאין לפתוח נושא בדבר פורענות. לפיכך, לא כתב הרמב"ם "האשה מתגרשת בגט", אלא, "אין האשה מתגרשת אלא...".

דף ק"א הנושא אשה צריך שיבדוק באחיה

אשת חיל מי ימצא

בסוגיינתו מובאים דברי רבא, ש"הנושא אשה צריך שיבדוק באחיה". רמז נאה לכך כתב החיד"א: **אשת חיל מי ימצא** - ראשי תיבות **אחים** ... ובדרך אחרת: ראשי תיבות **מי אחי**... (פתח עינים בסוגיינתו; כסא רחמים למס' סופרים סוף פ' ט"ו; ברית עולם על ספר חסידים עמ' שע"ד).

לעילוי נשמת

הר"ר **ישראל בן דוד** ז"ל
בן הר"ר דוד צבי הכהן
נלב"ע י"ב באייר תשנ"ח
תנצב"ה
הונצח ע"י כלתו גב' **שולמית לוקר** תחי

לעילוי נשמת

הר"ר **מאיר סנד** ז"ל ב"ר בן ציון ז"ל
נלב"ע י"ד באייר תשמ"ט **תנצב"ה**
הונצח ע"י ידידינו משפ' **סנד** שיחיו

נר ה' נשמת אדם

חוויה רוחנית מרגשת

ספרון חודשי ללימוד יומי קצר
בכל יום משנה אחת
הלכה אחת וקטע מהגמרא

לחודש התנסות חינם!
חייג עכשיו: 3029*

או שלח מייל לדוא"ל veten@meorot.co.il

